

STAV OLAV

Randi Christensen, s. 1

Frans av Assisi - En tidløs utfordring

Gunnel Vallquist, s. 4

Elie Wiesel og den jødiske arv

Knut W. Ruyter, s. 8

Diplomatiske forbindelser USA -
Vatikanet

Hilde E. Rud, s. 12

Patmos - Åpenbaringens øy

Albert Raulin, s. 15

Fra tilværelsens grenseland

Wera Sæther, s. 16

Fred

ST. OLAV

Om tiden - og tiden

Tid er noe folk har lite og intet av for tiden. Hvor ofte lyder ikke omkvedet «jeg har ikke tid», og hvor ofte føler vi ikke selv at vi kommer sørgelig til kort overfor dette vilt galopperende fenomenet tid. Et vittig hode har sagt at grunnen til all denne tidsnød, er de mange tidsbesparende innretninger vi moderne mennesker har å slite med. Et paradoks, selvsagt - med underfundig utfordrende sannhetsgehalt.

Tid er som oftest noe vi håper å få en gang i fremtiden: til helgen, til uken, til sommeren... Og det til tross for at tid som går, er noe av det mest konstante i vår tilværelse! Et annet paradoks - som filosofer til alle tider har forsøkt å få et fast grep på.

Men - om vi ikke har tid, så har vi i hvert fall «tiden,» og det er ikke alltid like oppbyggelig å lese tidens tegn og observere verdens gang: tegnene er ikke våre, og ganglaget noe skjevt.

Kristendommen har sitt å si både om fenomenet tid - og om tiden. Dens endelige perspektiv er evigheten, - og ikke helt med urette er de kristne jevnlig blitt anklaget for å neglisjere tiden til fordel for en himmelvendt evighetslengsel. Skjønt i dag turde det være noe vanskelig å få den helt store lydhørhet for slike anklager, for både enkeltkristne og det samlede «Guds folk», Kirken, er i stigende grad opptatt av å gjøre noe med verdens skjeve gang og tidens mindre heldige tegn.

Noen av disse positive tegn de kristne har å bidra med, står å lese i dette nr. av St. Olav. For å nevne et par: troens inspirasjon i kampen mot en totalitær og anti-religiøs statsmakt i Polen og Litauen, de amerikanske biskopers utfordrende anmerkninger om uevangelisk fordeling av samfunnsgodene (en anklage som turde vekke skyldfølelse også andre steder enn i USA!), pavenes innsats for fred og forsoning. «Den katolske kirkes engasjement for å fremme fred, rettferdighet og menneskelig utvikling må tas på alvor,» skriver pater Knut W. Ruyter i sin artikkel om «Diplomatiske forbindelser mellom USA og Vatikanet». Mange - også utenfor kirkens egne rekker - deler dette syn. Og utallige kristne er engasjert i denne innsats.

Grunnlaget for denne prisverdige - og nødvendige - aktivitet er troen, som henter sin styrke og inspirasjon fra evige, tidløse kilder. Det er viktig at vi ikke glemmer «kildene» og tar oss tid til å øse av dem. Uten dem blir vår aktivitet lett til hektisk aktivisme - og en innrømmelse til tiden. Nettopp dette minner Randi Christensen oss om med sine tanker om «Frans av Assisi - en tidløs utfordring.»

Tiden trenger nemlig sårt til at vi tar oss tid - til Gud, til vårt eget liv - og til hverandre.

Randi Christensen

FRANS AV ASSISI - EN TIDLØS UTFORDRING

1

I september 1224, ifølge tradisjonen på dagen for Korsets opphøyelse, opplevde den hellige Frans av Assisi den dype kjærlighetsforening med sin Herre ved mottagelsen av Kristi sårmerker. I «Fioretti», en samling legender fra Frans og de første brødrenes liv, leser vi om hva som gikk forut for denne begivenhet:

Etter å ha søkt seg ut et ensomt sted på fjellet La Verna i Pre-Apenninene i god avstand fra de andre brødrene, sender Frans bud på brødrene og forteller at han ønsker å tilbringe noen uker i uforstyrret bønn. Så sier han til dem: «Gå nå tilbake og la meg være alene her.»

La meg få være alene!

I en tid da legenes venteværelser i stadig stigende grad fylles av mennesker med stress-symptomer av alle slag, kan kanskje vår bror Frans ha noe å lære oss: Er vi så trygge på hverandre - og i oss selv - at vi av og til har mot til å si, kanskje særlig til dem som står oss nærmest: «La meg nå få være alene en tid.»? Eller er vi til de grader bitt av «effektivitets-basillen» at vi betrakter en retrett, det som Jesus kalte «det ene nødvendige», som en luksus?

Den hellige Frans begynte sitt egentlige liv, - det liv som skulle føre ham til en stadig dypere forening med Gud, - i hulelivets mørke. Der, i ensomheten, fattig og avkledd alle forsvarsmekanismer og illusjoner om seg selv, søkte og

fant han: Den Annen. Sin Kjærlighet. Jesus Kristus.

Hele livet gjennom, når livet blant menneskene truet med å forstyrre hans indre fred og overdøve Den Elskedes stemme i hans indre, vendte Frans tilbake til ensomheten. Utenfor murene. Hinsides den trygghet som ligger i medmenneskers anerkjennelse og ros. Innenfor det anstrengte jeg-bilde av flinkhet og ytre fromhet som så ofte blir en sperre i vår utvikling henimot en sann ydmykhet, d.v.s. en sann virkelighetserfaring.

Og ut av hulelivets mørke, der han som Jakob i teltets mørketimer hadde kjempet med Gud, steg alltid en fornyet, en forvandlet Frans. En Frans overmannet av Kjærligheten. En Frans som var satt fri til å elske fordi han hadde erfart at han selv var elsket. En

Frans frigjort fra jeg-beskuelsens tungsinn: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg.» En ydmyk Frans, som hadde lært å kjenne sin egen avmakt, og i sin avmakt: Utvalgt!

Hvor Frans må ha kjent seg forenet med Maria i hennes lovsang: «Min sjel lovpriser Herren, . . . for Han så til sin ringe tjenerinne. Fra nå av skal alle slekter prise meg salig. Han, den Mektige, har gjort store ting mot meg. Hellig er Hans navn.»

Fattigdommen - den sanne rikdom

«Salige er de som vet seg fattige . . .» Frans visste seg fattig, og han ønsket å leve denne sin fattigdoms virkelighet helt ut i dens ytterste konsekvens. Ikke fordi han så på fattigdommen som et mål i seg selv, men for

For dyrt å være katolikk?

Titusener av østerrikske katolikker forlater Kirken hvert år for å slippe å betale en statsinnført tvungen kirkeskatt. I 1983 var det ikke mindre enn 30.000 katolikker som forlot Kirken for å slippe denne kirkeskatten.

CATHOLIC HERALD

To former for nød

Etter et besøk i Etiopia - der det er tørkekatastrofe og hungersnød - uttalte den engelske erkebiskop kardinal Basil Hume at verden står overfor en like katastrofal åndelig nød. Med referanse til butikkene i Oxford Street i London og de støvete landeveiene i Etiopia uttalte erkebiskopen at det finnes en åndelig hunger som selv ikke Oxford Street kan tilfredsstille.

CATHOLIC HERALD

Om troverdig vitnesbyrd.

Kirkens troverdighet er avhengig av den enkelte kristnes vitnesbyrd - det gjelder i samme grad for legfolk som for prester. Dette hevdet biskop Helmut Hermann Wittler av Osnabrück nylig under et møte for prestestudentene. Han oppmuntret studentene til «tjeneste for sin neste» og betonte sterkt at nettopp nestekjærlighet er særdeles nyttig som forberedelse til prestegjæring. KNA

2

gjennom fattigdommen å bli forenet med sin fattige Herre, Jesus Kristus. Gjennom denne forening ble Frans skritt for skritt ledet henimot et liv etter Guds bilde og vesen, slik det er åpenbart for oss i Treenighetens mysterium: Den fullkomne kjærlighetsharmoni mellom tre personer som hver for seg har all sin glede og alt sitt liv i å peke hen til Den Annen.

Ved å velge fattigdommen valgte Frans i virkeligheten den sanne rikdommen. Ved å velge selvfornektelsen valgte han i virkeligheten den sanne selvbekreftelsen. Guds Rike er sannelig ikke av denne verden: «Den som mister sitt liv, skal finne det.»

Den treenige Gud er en evig harmoni. Gud skapte mennesket til å dele denne harmoni, denne evige glede, med seg. Vi lever alle i en mer eller mindre bevisst nostalgi etter å vende tilbake til denne harmoni.

Å realisere seg selv er å ha mot til å stige ned til de dybder i oss der Gud har kastet sitt anker, der Ånden har tatt bolig i oss. Åndens lengsel er å rekonstruere Guds bilde i oss, å bringe oss tilbake til fellesskapet med Gud og med hverandre, å forvandle våre syke og splittede liv til et liv etter

Den hellige Frans preker for dyrene - av Meinolf Splett

Fellesskrifte og Kirken.

Pave Johannes Paul II erklærte nylig at «fellesskrifte» ikke kan erstatte det vanlige individuelle skriftemål. I et lengre dokument som er et svar på Bispesynoden i 1983 (En sammensfatning av dokumentets hovedpunkter stod i St. Olav nr. 1-85. - Red. anmer.), slår paven fast at det felles skriftemål bare kan finne sted innenfor de grenser den nye kirkeloven trekker opp.

CATHOLIC HERALD

Mange ringer Kirkens SOS.

Kirkens SOS - de 11 sentrene for samtale og sjelesorg her i landet - hadde i 1984 en langt sterkere økning i pågangen enn tidligere antatt, melder Kirkens Informasjonstjeneste (KIT).

Formannen i Kirkens SOS-utvalg, sykehusprest Øystein Glosli, sier til KIT at noe

av årsaken til den økede pågangen nok ligger i at flere mennesker er blitt klar over at sentrene eksisterer . . . SOS-sentrene sliter med vanskelig økonomi, og ved flere av sentrene er man nå svært bekymret for fremtiden. Kirkens SOS-utvalg skal nå søke Sosialdepartementet om statstøtte til driften, slik krisesentrene allerede har. AFTENPOSTEN

Guds bilde: Guds sønner i Sønnen. Guds sønner som Sønnen.

Hvordan kan dette bli virkelighet i våre fortravlede, splittede og jeg-sentrerte liv? Kanskje må vi lære, som Frans, å bli mer vare for Guds stemme. Kanskje gjelder budskapet fra Krusifikset i San Damiano oss alle: «Gå og sett mitt hus i stand. Du ser det er i ferd med å falle sammen.» Og kanskje dette hus, dette Guds tempel som trenger å settes i stand, er meg selv. Kanskje vi, som Frans, trenger å gå inn i hulelivets mørke for der å avkles våre falske verdivurderinger og få erfare Sannheten innenfor alle sannheter.

I en av sine bøker skriver fransiskanerpateren Murray Bodo: «Hvor forskjellig Frans' tenkemåte er fra vår, - de av oss som stadig bekymrer oss om hva som må *gjøres* for å bygge opp Guds Rike, - som om det var *vi* som skulle grunnlegge Guds Rike på jorden. For Frans er det nok å være fattig av kjærlighet til Den Fattige Kristus. Guds Rike blir gjort nærværende når Gud får ta sin bolig blant oss . . . og Gud kan bare ta bolig i oss og blant oss når vi vet oss fattige i oss selv.»

Ingen bevisst reformator

Nå var ikke Frans den eneste på sin tid som ønsket å leve i fattigdom og bot. Tvertimot. Det nærmest vrimlet av fattigdomsbevegelser på hans tid, - mennesker som var bekymret og opprørt over de mange feiltrinn de fant hos Kirkens offisielle representanter. Deres forkynnelse var preget av en ganske aggressiv kritikk av Kirken. Utvilsomt var disse reformatorer idealister og for den saks skyld av god vilje. Men når idealisme tar form av fanatisme, selvvrettferdighet og «jeg-alene-vite»-mentalitet, blir den så altfor snart årsak til splittelse og sekterisme. Vi kjenner problemet - inntil det smertefulle - i vår egen tid.

Det nesten paradoksalt underlige er at det var nettopp Frans, og ikke de ovenfor nevnte reformbevegelser, som skulle få en revolusjonerende innflytelse på sin samtids holdninger, såvel innenfor som utenfor Kirken. Frans hadde ingen tanker om å tre fram som reformator. Han sto i et kjærlighetsfullt, solidarisk og respektfullt forhold til Kirken og geistligheten. Han hadde heller ikke fra først av noen tanker om å bli ordensstifter. Frans' historie er en høyst per-

sonlig og affektiv - i dette ordets beste forstand - kjærlighetshistorie. Men som enhver ekte kjærlighetshistorie, forblir den ikke eksklusivt værende i seg selv, men vokser utover seg selv i kjærlighetens fruktbarhet.

Igjen noen tanker fra pater Murray Bodos forfatterskap, der han reflekterer over den ytterliggående fattigdom Frans anbefaler i den første Regel han skrev for sine brødre:

«Når vi nå nærmer oss det 21. århundre og betrakter den skremmende situasjon som verden befinner seg i på grunn av pengebegjær og grådighet, og når vi ser hvor lite kjærlighet det er menneskene og nasjonene imellom, da virker Frans' kjærlighet til fattigdommen likevel ikke så overdreven . . . En ekstrem grådighet kan bare motvirkes av en ekstrem kjærlighet. Og Frans av Assisi forstår dette. Det kan ikke bli noen kjærlighet i en verden full av hat hvis det ikke finnes elskere som er villige til å gå til den motsatte ytterlighet.»

Kjærlighetens annen mil

Det er EN som gikk den. Det var EN som sa: «Følg meg!» Den hellige Frans fulgte Ham - i kjærlighet. Hva gjør vi? Kan-

Kristendom som terapi

Et kristent grunnsyn er den beste terapi mot alkoholisme, hevder den svenske professor Nils Bejerot. Det bekreftes at Norges fremste ekspert på alkoholisme, overlege Victor Borg, som har arbeidet for Blå Kors i 25 år. - Selv er jeg agnostiker, sier han, men jeg

kallér kristendommen et ekstra tilbud. Det gir en plattform, en holdning og et livssyn som alt sammen er meget viktig i behandlingen. Derfor er det naivt å bekjempe livssynsinstitusjoner, simpelthen naivt, uttaler overlege Victor Borg. AFTENPOSTEN

Vi trenger den jødiske tradisjon

- En av de tragiske konsekvenser av den kristne kirkes antijødiske tradisjon er at man fra tidlig av - og inntil så sent som under Det Lutherske Verdensforbunds møte i Sverige i 1964 - nekter Jesus-troende jøder å bevare sin jødiske identitet i rammen av sin tro på Jesus Kristus, sa misjonsprest Ole Chr. M. Kvarme i Israelsmisjonen i sitt foredrag

4

Gunnel Vallquist: **ELIE WIESEL**

skje gjorde vi vel i å forlate vår jeg-sentretre travelhet iblant, stille oss åpent og forsvarsløst foran Ham og spørre, som Frans: «Herre, hva vil DU at jeg skal gjøre?».

Om den hellige Frans' retrett på La Verna forteller «Fioretti» at hans kjære broder Leone, som sørget for å bringe ham den mat han trengte, en dag fant Frans «- på kne i bønn, med ansikt og hender løftet mot himmelen; og grepet av Ånden gjentok han igjen og igjen disse ord: Hvem er Du, min Gud... Hva er jeg...»

Hvem er Du?

Hva er jeg?

Ligger ikke disse to kjerne-spørsmål som et rop i dypet av hjertet hos hver eneste en av oss?

Tør vi, som Frans, gå inn i stillheten og lytte etter svarene? Vi har egentlig intet å frykte. For uansett hvem eller hva jeg er, - HAN er KJÆRLIGHET.

Og skulle jeg være blant dem som kjenner seg ulykkelig og uverdigg, kommer profeten Jesaia meg i møte med disse ord: «Så sier Herren: . . . Det er disse jeg ser nådig til: De som kjenner seg hjelpeløse og knust, og som skjelver for mitt ord.» ●

Det er den jødiske kulturarv Elie Wiesel utrettelig formidler gjennom sitt forfatterskap, skriver Gunnel Vallquist i denne artikkelen hvor hun særlig kommer inn på to av hans romaner: Testamentet (Aschehoug 1981) og Den femte sønn (Aschehoug 1984)

Warszawas ghetto, Teresienstadt, Maidansk, Auschwitz..., disse navnene og andre med samme betydning skulle vel, trodde vi, være dypere innprentet og mer forpliktende enn noen andre fra vår tids historie. Likevel har det helt utrolige skjedd at man har forsøkt å benekte eksistensen av en virkelighet som tusen ganger er bevitnet av både ofre og bødler. Det finnes en omfattende litteratur om de europeiske jødernes tragedie under nazistenes skrekkvelde, men ingen nye påminnelser later til å være overflødige.

Allsidig forfatterskap

Blant de overlevende vitner finnes atskillige betydelige forfattere. En av dem som skriver på fransk, er Elie Wiesel. Hans bøker kommer i store opplag,

flere av dem er også utgitt i svensk og norsk oversettelse, én forholdsvis nylig. Wiesel har i mange år bodd i USA, - han er professor i Boston, - men hans litterære språk er fransk. Han er en flittig forfatter, produksjonen omfatter et par teaterstykker, åtte romaner og en lang rekke bøker med undertitler som essays, legender, beretninger, portretter, dialoger - materiale fra Wiesels universitetsforelesninger. Det er med forkjærlighet i den chassidiske tradisjonen han søker sine motiver og finner sine forbilder. (Chassidismen: en folkelig-religiøs bevegelse som oppstod blant øst-europeiske jøder for et par hundre år siden. En rik og frodig folkekunst er typisk for chassidismen.) Hans «Célébrations hassidiques» (på norsk «Den hellige glød», Aschehoug

om «Kirkens jødiske røtter» for organisasjonsledere fra 11 organisasjoner innenfor Den norske kirke på Geilo.

For vår skriftutleggelse og forkynnelses skyld trenger vi idag den jødiske tradisjon fordi dette folk har tatt vare på bibelske skikker og en gammeltestamentlig fortolknings-tradisjon som kaster nødvendig lys over Jesu liv og forkynnelse, understreket misjonsprest Kvarme.

AFTENPOSTEN

Kirken - Roma - Romania

«Dette er en historisk dag,» sa paven da han for en tid siden utnevnte den apostoliske administrator av Bucuresti til titulær erkebiskop av Celle do Proconsolare. Erkebiskop Ioan Robu er den første apostoliske administrator i Romania som er utnevnt til erkebiskop på tretti år.

Den katolske kirke er ikke offisielt anerkjent av regjeringen i Romania. Siden kommunistene kom til makten etter annen verdenskrig, er religionsfrihet blitt undertrykket. Det er nå tegn som tyder på en vårløsning i forholdet Roma-Romania.

CATHOLIC HERALD

OG DEN JØDISKE ARV

5

1973), etterfulgt av «Célébrations bibliques» er blitt klassikere. Som enhver troende jøde, har Elie Wiesel fordypet seg meget i Bibelen. De kommentarer til Jobs bok som han for en tid siden ga i fransk fjernsyn, var en uforglemmelig opplevelse, - jeg hadde selv anledning til å se noen av programmene.

I det hele tatt er Elie Wiesel en forfatter som man nesten ikke kan unngå å sette pris på. Hans klare og lettflytende stil er behagelig å lese, men den har også poetiske kvaliteter som gjør at hans samlede forfatterskap gjerne kunne kalles en elegi over det jødiske folks skjebne. En elegi der den umistelige jødiske humor har sin sikre plass, likesom også vreden, men aldri hatet.

«Den femte sønn»

Wiesels nye roman, «Le Cinquième Fils» (på norsk «Den femte sønn»), foregår i vår tid med tilbakeblikk til begynnelsen av førtitallet. Fortelleren er en ung jøde, født i New York av foreldre som har overlevd utryddelsesleirene. Moren er på et sinnssykehus, faren er en stillferdig bibliotekar som ikke kan få seg til å snakke med sin sønn om fortiden. I

Det er med forkjærlighet i chassidiske tradisjoner Elie Wiesel søker sine motiver og finner sine forbilder, skriver Gunnel Vallquist i denne artikkelen. Bildet viser en chassidisk bestefar med sitt barnebarn.

Rekordartet kirkebygging.

Til tross for enorme økonomiske vanskeligheter og til tider et anstrengt forhold mellom Den katolske kirke og styresmaktene, opplever nå Polen en gullalder når det gjelder reising av byggverk med religiøs tilknytning.

Aldri tidligere i kirkens 1000-årige historie i landet har det vært en slik aktivitet. Man antar at rundt 1.200 kirker, kapeller og andre religiøse bygninger er under oppføring i det kommuniststyrte og offisielt ikke religiøse Polen.

NØP/EPS

Dyrt pavebesøk.

Den katolske kirke i Kanada mangler fremdeles 60 millioner kroner for å dekke utgiftene ved pavens besøk siste høst. De største utgiftpostene var arrangementene ved de store utendørsmesser og transport av folk til høytidelighetene.

CATHOLIC HAROLD

6

sitt hjemlige miljø - blant chassidiske Brooklyn-jøder - finner den unge mannen i stedet en gammel venn av faren som han kan spørre ut, en mann som var med ham i den polske ghettoen.

I disse tilbakeblikkene lever hele denne verden på nytt, dens ydmykelser, tålmodigheten og kampen for å overleve, bødlenes ufattelige umenneskelighet... Etterhvert får den unge mannen vite at en eldre bror av ham seks år gammel ble pint ihjel av SS-kommandanten, og at faren og en venn av ham etter krigens slutt hevnet seg på bødleden i et attentat. Tilfeldigvis oppdager sønnen gjennom en avis at mannen overlevde. Og han drar selv av gårde til den lille tyske byen der SS-offiseren holder til under et dekknavn - for å fullbyrde farens hevn.

Slik kan man resymere innholdet, men det som gir boken dens særegne dybdedimensjon, er at handlingen hele tiden utspilles mot en jødisk klangbunn av sagn, legender, visdomsord og anekdoter som er gitt videre fra generasjon til generasjon. Hele handlingen er gjennomved at det jødiske hellige år og dets seremonier, og ikke minst av de lærde,

dypsindige og tilsynelatende helt virkelighetsfjerne samtaler som faren én kveld i måneden fører med en av sine venner fra ghettoen, - de snakker om Moses som drepte den egyptiske oppsynsmannen. Var det en synd eller var det en rettferdig handling? Kan det noensinne finnes unntak fra budet «Du skal ikke slå ihjel»? År etter år pågår diskusjonen, med argumenter hentet fra de jødiske skrifter gjennom tidene. Den unge mannen lytter forundret og uforstående - til han en dag innser at det er sitt eget skyldspørsmål de to mennene drøfter og forsøker å løse i lyset av sin tro og på grunnlag av forfedrenes oppsamlede visdom. Gjennom de perspektiver romanen åpner mot jødisk etikk og rettslære, grunnet på Mose lov og utmeislet under årtusener av mer eller mindre abnorme sosiale forhold, blir den også et kulturhistorisk dokument.

«Testamentet»

En annen av Elie Wiesels romaner kom på norsk i 1981: «Testamentet». - Det er som alltid de østeuropeiske jøders drama som står i sentrum, men denne gang ligger tyngdepunktet ikke i den reli-

giøse tradisjonen, men i den kommunistiske samtidshistorien. Den jødiske poeten Paltiel Kossover, født i 1910 og oppvokst i de karpatiske grensetraktene som er Wiesels egne hjemtrakter, forlater i ungdommen sine fedres tro for å gå over til den kommunistiske bekjennelse. Han blir en av den internasjonale kommunismes sammensvorne ute i Europa: I Berlin i slutten av tyvetallet, i folkefrontens Paris, i borgerkrigens Spania, - overalt er han en overbevist forkjemper for revolusjonen og en hengiven tilhenger av det sovjetiske foregangslandet. Sin egen bakgrunn fornektet han ikke. Mange jøder hørte jo til kommunismens ivrigste aktivister både i Russland og i Europa forøvrig, og det er slike jødiske grupper Kossover søker til og arbeider i, fremfor alt som journalist. Sine bønnesedler har han alltid med i bagasjen, ifølge et løfte til sin fromme far, de symboliserer hans dårlige samvittighet i forhold til familie og tradisjon, men samtidig en dypere trofasthet. Et av Paltiels tidligste minner, - uutslettelig, - er fra en pogrom i hans ukrainske hjembygd, som familien senere utvandrer fra.

Etter den spanske borger-

Datastyrt katedral i England.

En datamaskin til 1,2 millioner kroner skal nå innstalleres i York Minster - katedralen i York. Datamaskinen skal hovedsakelig ha ansvaret for registrering og administrering av gavene som gis til katedralen. I løpet av de neste årene trenger katedralen over fire millioner kroner til restaureringsarbeid. Blant annet vil det bli datamaskinens oppgave å skrive «personlige» takkebreve. NØP

Finske kirkeledere i Vatikanet.

Tre finske kirkeledere, erkebiskop John Vikstrøm fra Den lutherske kirke, erkebiskop Paul fra Den ortodokse kirke og biskop Paul Verschuren fra Den romersk-katolske kirke møtte nylig Pave Johannes Paul II i en privataudiens.

Erkebiskop Vikstrøm beskrev atmosfæren

under det forti minutter lange møtet som svært positivt. «Aldri før har ledere for ulike kirkesamfunn fra det samme landet besøkt Vatikanet sammen», sa paven under audiensen. Han fremholdt at besøket viser hvor viktig arbeidet for kristen enhet er, og at det er gjort fremskritt på dette området.

NØP/LWI

krigen vender han tilbake til Sovjet-Russland, dit han ankommer i rett tid til å kunne ta del i den store krigen mot tyskerne. Deretter følger noen år med medgang inntil Stalin slår til mot den jødiske intelligentsia. Paltiel Kossover blir henrettet sammen med et stort antall andre jødiske forfattere og kunstnere i den utrenskningen som finner sted natten til den 12. august 1952.

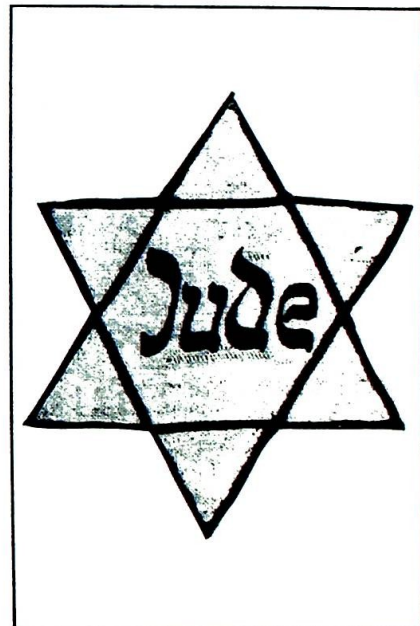
På samme måte som «Le cinquième Fils» utspilles denne romanen på to plan med en rammefortelling fra nåtiden og en skildring i fortiden. Det er stenografen ved rettsaken mot Kossover som formidler hans beretning, nedskrevet i fengslet på granskings-dommerens befaling. Senere leser han den opp, linje for linje, for Kossovers stumme sønn Grisja, som memorerer den innen han emigrerer til Israel. Der forlater vi ham, kvelden før Yom Kippur 1973, forsoningsfesten som druknet i blod.

Jeg er ikke overbevist om nødvendigheten av denne rammefortellingen, hele tyngden i fremstillingen ligger i selve «testamentet», - det er testamentet som på en innlysende måte fanger leserens interesse, og overgangene stø-

ter på en viss motstand. Samme reservasjon gjelder forøvrig ikke bare denne boken, men mange andre med samme fremstillings-metode, den forekommer unødige ofte.

Men det er en detalj. Som helhet er dette en meget sterk roman der intensiteten hele tiden er stigende for å kulminere i skildringen av krigen (der Kossover er sykebærer) og selve rettergangen. Wiesel gir med denne boken et tungtveiende bidrag til litteraturen om kommunismens historie: hvordan idealisme og befrielsespatos blir møtt av ledernes totale kynisme, hvordan det ene skikt etter det andre av nøkkelpersoner i den internasjonale kampen likvideres og ties ihjel, hvordan den forferdelige sannhet om Stalins massehenrettelser litt etter litt blir åpenbar. Det er historien om en entusiasme og en trosvisshet som langsomt forgiftes av onde anelser og går over i mismot og til slutt fortvilelse. Det avgjørende vendepunkt inntreffer under den spanske borgerkrigen, når venstrefronten splittes av sin egen borgerkrig, i maktpolitikken og den sosialistiske rene læres navn.

Under nedskrivningen av «testamentet», blir Kossover

stadig sterkere bevisst sin egen jødiske arv, samhörigheten med sine troende foreldre, som sammen med millioner andre ble oppslukt av nazistenes dødsmaskineri. Han tenker på sin sønn mens han skriver, og på det budskap han gjerne vil nå ham med, budskapet som stenografen mange år senere overbringer til adressaten.

Det er denne jødiske kulturarv Elie Wiesel utrettelig formidler gjennom hele sitt forfatterskap, der forskning og dikt, tanke og personlig erfaring virker sammen til en enhet som hører til de store og umistelige vitnesbyrd om vår egen tid. ●

Biskoper protesterer

280 biskoper i USA har avfattet et hyrdebrev (utkast til et hyrdebrev Red. anmerk.) i protest mot at hele 35 millioner innvånere i dette enormt rike landet må eksistere i fattigdom, og mot landets elendige velferdssystem... I sitt hyrdebrev går biskopene så langt

som til å kreve: «En økonomisk revolusjon... Det kinkige for Reagan og hans parti er at de 280 biskopene ikke lar seg avfeie med beskyldninger om kommunistisk infiltrasjon osv.

TORBJØRN BOMAN I ARBEIDERBLADET

Paven om frigjøringsteologien
Johannes Paul II gir støtte til Vatikanets dokument om frigjøringsteologien. Det skjedde i en tale nylig til den romerske kurie. Her bekreftet paven ønsket om en dialog mellom alle mennesker av god vilje, men advarte mot «sentrifugale krefter» i Kirken. Ifølge paven bør Kirken ikke identifiseres med et samfunns politiske system, - Kirken er ikke bundet til noe politisk system, uttalte paven.

CATHOLIC HERALD

«Kongressen vil sannsynligvis aldri sende en utsending til Hans Hellighet, som ikke vil kunne gjøre oss annen tjeneste enn at vi må motta en katolsk legat eller nuntius til gjengjeld, eller med andre ord, en kirkelig tyrann, som, får vi håpe, De Forente Stater vil være klok nok til aldri å gi innreisetilattelse til våre territorier.»
- - John Adams, brev av 4. august 1779

Til tross for denne krasse advarsel utnevnte Adams - fire måneder etter at han selv var blitt valgt som president i 1797 - den første konsul, John Sartori, til å representere USA i de pavelige territorier. Sant nok medførte ikke dette at det ble opprettet diplomatiske forbindelser, men det tilkjennegir at den nye nasjonen var forberedt på å fremme handelsforbindelser uhindret av religiøse fordommer. Fra president Adams dager til 1867 hadde USA konsulære forbindelser med Vatikanet, men det året forbød Kongressen at offentlige midler skulle brukes til å støtte en diplomatisk misjon til Vatikanet. Dette på grunn av

et ellers splittet Italia og til dels på grunn av anti-katolske følelser. Siden den gang har det vært gjort utallige forsøk på å opprette diplomatiske forbindelser uten at det har lyktes.

Sett mot denne brokete bakgrunn må det sies at det var et historisk øyeblikk da diplomatiske forbindelser ble opprettet mellom USA og Vatikanet den 10. januar 1984, 117 år etter at forbindelsen ble brutt. Ut på våren ble William A. Wilson (69) utnevnt som ambassadør til Den hellige stol, og erkebiskop Pio Laghi (61) ble utnevnt som pavelig ambassadør til USA. Wilson, en California-forretningsmann med nære forbindelser til Reagan, kon-

verte til katolisismen for 40 år siden og har siden 1981 tjenestegjort som Reagans personlige utsending til Den hellige stol. Laghi, en italiener med 32 års erfaring i pavelig diplomatisk tjeneste, har siden 1980 vært apostolisk delegat i USA.

Men hvorfor har president Reagan og Kongressen opphevet loven av 1867 og opprettet fulle diplomatiske forbindelser?

Fra USA side er det selvfølgelig politiske grunner for en slik avgjørelse. Det er mulig at president Reagans rådgivere mente at et slikt skritt ville virke tiltalende for katolske velgere som utgjør vel 20% av velgerskaren. Imidlertid er det lite som tyder på noen utbredt entusiasme blant katolikker til støtte for en slik utnevnelse. Det kan vel heller føres grunner i marken for at et slikt skritt er mer betydningsfullt for USA's utenriksdepartement enn for Den katolske kirke.

USA's utenriksdepartement har lenge støttet bestrebelsene for å opprette diplomatiske forbindelser med Vatikanet. Grunnene er sannsynligvis de samme som 107 andre nasjoner har for å opprettholde slike forbindelser. Her er innbefattet mange ikke-katolske

Kirken utfordrer Pinochet.

Kort før jul i fjor oppfordret erkebiskopen av Santiago, Juan Francisco Fresno, det chilenske folk til å gjennomføre en faste- og bededag i protest mot unnakttilstanden i landet. I et hyrdebrev antydte biskopen at landets militære makthavere kan risikere å bli ekskommunisert dersom undertrykkelsen fortsetter.

Hyrdebrevet kommer etter lengre tid med økende spenning mellom kirken og de militære. Nylig anklaget innenriksministeren landets biskoper for å stå i kontakt med «sovjetkommunismens ledere». I sitt hyrdebrev gir erkebiskopen svar på tiltale: «Jeg ønsker i all åpenhet å fastslå at biskopene ikke har inngått noen avtale med noe parti eller noen regjering.»

INFORMATION

Paraguay: Det frie ord undertrykkes

Erkebiskop Ismael Rocon har protestert mot undertrykkelsen av det frie ord i Paraguay. Det eneste som er tillatt, sa erkebiskopen, er kritikk mot opposisjonen i landet. Enhver avis som ikke følger påbudet om «selvsensur», har bare å stanse virksomheten.

CATHOLIC HERALD

MELLOM USA OG VATIKANET

9

land som England, Sverige, Norge og til og med kommunistiske regjeringer som Cuba. For det første ser det ut til at landene anerkjenner Vatikanet som en viktig informasjonskilde om det som skjer rundt omkring i verden. Hver dag mottar Vatikanet et vell av informasjoner fra alle verdens hjørner. For det annet er paven blitt en betydelig skikkelse og aktør på den internasjonale scene, særlig etter at han begynte å reise verden rundt. Hans rolle er for viktig til at den uten videre kan oversees. Det amerikanske utenriksdepartement vil sikkert ønske å påvirke, eller i det minste på forhånd være informert om hva paven vil si eller gjøre, f.eks. i Polen, Mellom-Amerika, Midt-Østen og andre deler av verden. De eneste større nasjoner uten diplomatiske forbindelser med Vatikanet i dag er Sovjetunionen og Kina.

Kirkelig diplomati - verdensomspennende fellesskap

Selv om det ser ut til å være lite begeistring blant amerikanske katolikker for de nyopprettede forbindelser med Vatikanet, medfører slike forbindelser selvfølgelig også fordeler for Den katolske kirke - kanskje

mer i dag enn noensinne. Det er en aldri så liten tankevekker at i 1950 var det bare 25 nasjoner som hadde slike forbindelser. Fordi Kirken lever i verden, mener den seg berettiget til å bidra til å skape en bedre og mer rettferdig verden, og siden 1950 synes det ikke å være noen tvil om at det pavelige diplomati har møtt større anerkjennelse og respekt i internasjonal sammenheng. Den katolske kirkes engasjement for å fremme fred, rettferdighet og menneskelig utvikling må tas alvorlig, kanskje nettopp fordi den selv ikke har nasjonale interesser å ta vare på og derfor kan virke som en tillitsfull megler i vanskelige internasjonale konflikter.

Den kanskje best kjente pavelige diplomat, Giovanni Montini, senere pave Paul VI, ga allerede i 1951 uttrykk for hensikten med kirkelig diplomati:

«Om det verdslige diplomati forsøker å forene verden ved å anvende fornuften istedenfor å ty til vold, og om den får de enkelte nasjoner til å utvikle seg til et harmonisk fellesskap som hele tiden blir mer omfattende, så finnes det nettopp i det kirkelige diplomati en modell som den verdslige kan betrakte for å finne bekreftelse

og stimulans, ikke fordi kirken skulle kunne vise noen særskilt teknisk ferdighet, eller noen spesiell framgang for sitt strev, bortsett fra det ideal som det kirkelige diplomati utgår fra og strever henimot, nemlig et verdensomspennende og universelt fellesskap av alle mennesker.»

Den hellige stols diplomati daterer seg fra slutten av 1700-tallet og kan vise til en lang og broket historie, som vi ikke skal rippe opp i her. Ironisk nok ble kirkens diplomati mer betydningsfullt etter 1929 da paven «mistet» det verdslige herredømme over Kirkestaten. Faktisk er det slik i dag at Vatikanets diplomatiske status ikke er avhengig av de kriterier som gjelder for andre stater. Den hellige stols suverenitet opprettholdes uten hensyn til den 0.44 km² store Vatikanstaten. (Språklig er det derfor korrekt å si at nasjoner har forbindelse med Den hellige stol, selv om det ofte henvises til Vatikanet for letthets skyld.)

Siden 1951 har Montinis formulering av det pavelige diplomatiske oppgaver blitt stadig viktigere. Det kan tydelig spores under hans eget pontifikat (1963-1978) da mange internasjonale forbindelser ble opprettet, særlig med land i Afrika

og med store internasjonale organisasjoner som FN og EF. Epokegjørende taler og kirkelige dokumenter ble forfattet for å fremme fred, rettferdighet og menneskelig utvikling.

Kritiske røster

De nyopprettede diplomatiske forbindelser mellom USA og Vatikanet har møtt betydelig motstand av forskjellige grunner. Noen har gått sterkt imot slike forbindelser fordi de mener at det lovfestede prinsipp om atskillelse av kirke og stat dermed blir krenket. Gode økumeniske forbindelser med forskjellige kirkesamfunn i USA er også blitt forstyrret - og tildels brutt. «Americans United for separation of Church and State» har erklært seg nødt til å bestride utnevningen av ambassadør Wilson til Vatikanet og fortsette kampen i rettsalen, om nødvendig. En hel rekke ikke-katolske religiøse organisasjoner og personer har malt en viss person på veggen og gravd opp gamle fordommer. Både Jerry Falwell, lederen for «Moral Majority», og «The National Council of Churches» har tatt sterkt til motmæle, og det er vanskelig å tenke seg en annen sak som kunne skape en mer usannsynlig allianse.

Nei til politisk pater.

I en kort presennotis i desember i fjor i *L'Ossevatore Romano* heter det at pater Fernando Cardenal er avskjediget fra medlemskap i jesuitterordenen. Fernando Cardenal er undervisningsminister i Sadinist-

regjeringen i Nicaragua.

Bestemmelsen er tatt i henhold til den nye kirkerett som forbyr prester å delta aktivt i det politiske liv. Avskjedigelsen kom etter et møte mellom generalen for jesuitterordenen, Peter-Hans Kolvenbach, og Fernando Cardenal i New York. CATHOLIC HERALD

Blant katolikker har nyheten fått en kjølig mottakelse og ført til få reaksjoner. Den amerikanske katolske bispekonferanse har ikke tatt stilling til spørsmålet, selv om dens formann, biskop John Malone, i

forsiktige ordelag har hilst de nye diplomatiske forbindelser velkommen. Grunnene kan være mange. Tilbakeholdenheten kan skyldes skuffelse over Reagans politikk - eller kanskje frykt for å vekke til live

Uro og vold i Peru.

Voldshandlingene i Peru må bli erstattet av forståelse for andre menneskers liv og rett, uttalte pave Johannes Paul II nylig da den peruvianske ambassadør til Den hellige stol overrakte sine akkreditiver.

I mange år har voldskonflikter herjet

Peru med væpnede angrep fra en maoistisk guerilja og peruvianske sikkerhetsstyrker. Paven planlegger (i skrivende stund) en reise til Peru i månedsskiftet januar-februar. Han skal også besøke Venezuela, Ecuador, Trinidad og Tobago. CATHOLIC HERALD

irritasjon i den ikke-katolske del av befolkningen. På et mer saklig plan ser det ut til at Den katolske kirke i USA var tilfreds med den tidligere ordning med en apostolisk delegat som pavens representant til Den katolske kirke i USA, og altså ikke - som nå - til regjeringen i Washington. Dengang kunne bispekonferansen forhandle direkte med regjeringen uten en mulig innblanding av en ambassadør fra Vatikanet. En selvstendig bispekonferanse er muligens også engstelig for at den amerikanske ambassadør i Vatikanet vil prøve å påvirke bestemmelser av avgjørende betydning for Den katolske kirkes indre anliggender i USA. Med tanke på det utfordrende hyrdebrev de amerikanske biskoper skrev om krig og fred, er dette en følelse som neppe er grepet ut av luften. Sist, men ikke minst, er mange katolikker forbauset over - og reagerer sterkt imot - at Vatikanet deltar aktivt i det internasjonale politiske liv samtidig som det slås hardt ned på katolske prester og ordensfolk med høye politiske verv i flere land. Hvor er logikken, spør de.

Motstanden blant katolikker mot diplomatiske forbindelser skyldes imidlertid ikke redsel

for at et slikt skritt skal kunne føre til en mulig opphevelse av atskillelsen mellom kirke og stat. De 107 øvrige nasjoner som har ambassadører ved Vatikanet, anser ikke en diplomatisk anerkjennelse som et forsøk på å godkjenne ett kirkesamfunn til fordel for andre. Når det gjelder f.eks. England, Sverige og Norge, finnes der allerede dominerende kirkesamfunn, og som kjent er det ikke den romersk-katolske kirke! I Frankrike, hvor det er skarpt skille mellom kirke og stat, anses ikke diplomatiske forbindelser med Vatikanet som problematiske av den grunn.

Den sterke reaksjon i USA, som peker på en slags frykt for religiøs imperialisme, er egentlig nokså overraskende. President Adams til tross, synes det klart at de som skrev USAs grunnlov, ikke oppfattet vedtaket om konsulære forbindelser med Vatikanet i 1797 som ensbetydende med å gi én religion fordel. Og allerede så tidlig som i 1784 fastsatte USAs lovgivende forsamling med all tydelighet at den amerikanske regjering ikke ønsket å ha noe å gjøre med utnevnelsen av biskoper. I sin rettleiding til chargé d'affaires ved Vatikanet i 1848 skrev

utenriksminister Buchanan: «De må med omhu unngå, ja endog fristelsen til, innblanding i kirkelige spørsmål, selv om de angår USA eller en annen del av verden.» Således er det klart at innblanding i kirkelige anliggender ville være å bryte med prinsippet om atskillelse av kirke og stat, - men å ha diplomatiske forbindelser av verdslige grunner må sies å være i overensstemmelse med den amerikanske grunnlov.

Mange katolikker hadde håpet at den amerikanske regjering ville vende tilbake til tradisjonen før Carters tid: å utnevne en ikke-katolsk utsending til Vatikanet. Det ville minske den ikke-katolske frykt for en katolsk sammensvergelse, - det ville også minske katolikkens frykt for at en ambassadør skal kunne blande seg inn i kirkens indre anliggender. Men slik gikk det altså ikke. Likevel må vi håpe at USAs bestemmelser om opprettelse av fulle diplomatiske forbindelser med Vatikanet er basert på et reelt ønske om å fremme fred og rettferdighet i verden, og ikke som et valgstrategisk utspill overfor katolske velgere.

Kirken i Angola

I Angola i Vest-Afrika har paven nå opprettet et nytt bispedømme. En fransiskaner blir bispedømmets første biskop. I Angola raser fremdeles borgerkrigen mellom den

marxistiske regjering og geriljaorganisasjonen Unita. Kirken har valgt en nøytral linje, men det har kostet ofre. 52 prester og nonner er blitt kidnappet. Av Angolas 7,3 millioner innbyggere er 3,3 millioner katolikker.

CATHOLIC HERALD

Indisk erkebiskop i Sør-Afrika

Like etter sin innsettelse som den første indiske erkebiskop i Sør-Afrika uttalte Stephen Naidov at det var tre mål å sikte mot:

Å stanse nedgangen i religiøs engasjement - Å minske gapet mellom rike og fattige - Å styrke arbeidet for menneskerettighetene i landet.

CATHOLIC HERALD

De greske øyer har i flere år vært ettertraktede reisemål - Kreta og Rhodos har lenge stått øverst på turistmenyen. Men stadig flere «pakketurister» og «ryggsekkfolk» oppdager nye «godbiter» i øyriket, som Mykonos, Paros, Samos og Kos. Turiststrømmen til de greske øyer øker i den grad at de etter manges mening er i ferd med å miste sin opprinnelig sjarm og karakter.

Heldigvis har ikke masse-turismen ennå nådd Patmos, apostelen Johannes' øy i Egeerhavet. For de ortodokse kristne har denne øya alltid vært et hellig sted. Apostelen Johannes blir æret og respektert i Østkirken i en slik utstrekning at ortodokse teologer betegner sin egen kirke som johanneisk, mens den katolske går under navnet petrinsk.

Når man nærmer seg denne lille, nakne og forblåste øya i Egeerhavet (34 kv. kilometer), skjønner man godt at romerne valgte den som forvisningssted! Det var i år 95 under keiser Domitians kristendomsfølgelser at Johannes ifølge tradisjonen ble sendt hit. Under sitt nesten to-årige opphold her skal han ha mottatt

sine åpenbaringer, som så ble skrevet ned og danner avslutningen på Det Nye Testamente. Johannes forteller selv om dette i Åpenbaringen 1, 9-11: «Jeg, Johannes, som er deres bror og har del med dere i trengselen og riket og tålmodigheten i Jesus, jeg var på den øy som kalles Patmos, for Guds ords og Jesu vitnesbyrds skyld. Jeg var bortrykket i ånden på Herrens dag, og jeg hørte bak meg en høy røst som av en basun, som sa: «Det du ser, skriv det i en bok og send det til de syv menigheter, til Efesos og til Smyrna og til Pergamon og til Tyatira og til Sardes og til Filadelfia og til Laodikea.»

På Patmos er to steder av interesse for pilegrimmer og turister - Åpenbaringsgrotten og

St. Johannes-klosteret. Grotten ligger et stykke oppe i åssiden fra havnebyen Skala. Ifølge tradisjonen skal denne grotten være det stedet hvor apostelen mottok sine visjoner. - I dag utgjør den en del av et kloster. Mange trapper fører ned til grotten som ganske tidlig i kristen tid ble omdannet til en liten kirke. Det aller helligste stedet er der hvor Johannes skal ha hvilt sitt hode, støttet sin hånd under skrivingen og hvor han skal ha hørt «en høy røst som av en basun.»

Det er med en underlig følelse en står på dette stedet - en stille ærefrykt fyller ens sinn. Kanskje var det akkurat her «den disippel Herren elsket» fikk budskapet fra himmelen! I den mørke kirken med de uregelmessige stenveggene brenner tynne vokslys foran ikonene, og de mange oljelampene skinner som juveler i det svake lysskjæret.

Blendet av et sterkt sollys stiger vi ut av Åpenbaringsgrotten for å ta fatt på veien opp til St. Johannes-klosteret, som ligger på et av de høyeste punkt på øya - ca 200 m over havet. Klosteret, som av sikkerhetsmessige grunner ble bygget som en ridderborg, er fra 1088. Utgravninger har imidlertid vist at det allerede i

Koptisk pave fri.

Egyptis president ga ved nyttår ordre om at overhodet for den koptiske kirke skulle frigis. Pave Shenonda III, som er åndelig leder for seks millioner koptere verden over, har vært forvist til et ørkenkloster siden 1981 etter ordre av daværende president Sadat.

CATHOLIC HERALD

Kvinne ny metodistleder på New Zealand.

Metodistkirken på New Zealand har valgt en kvinne til ny leder. Dette er antagelig første gang en kvinne innehar en slik stilling. Pastor Phyllis Gerhardt var den første

kvinne som fikk gå på «presteskole» i New Zealand. Hun har siden arbeidet for Kirkenes Verdensråd, Den asiatiske kristne konferanse (CCA) og i over 25 år holdt radioandakter i sitt hjemland. NØP/UHM

ÅPENBARINGENS ØY Et reisebrev

13

Apostelen Johannes - sittende i eller ved en grotte i et øde klippelandskap - dikterer sitt evangelium til sin skriver Proshoras (ifølge apokryfiske skrifter) - «I begynnelsen var Ordets». Ikon fra 1500-tallet, Nationalmuseum i Stockholm.

4. og 6. århundre fantes kirker på Patmos, også på det stedet hvor St. Johannes-klosteret og middelalderbyen Chora nå ligger. Det var den lærde og innflytelsesrike munken Christodoulos som gjorde Patmos til et kjent valfartssted til ære for apostelen Johannes. Gjennom skiftende, ofte urolige tider, fra det bysantinske keiserriket via tyrkerveldet, under italiensk okkupasjon og til sist som gresk territorium, har øya Patmos og St. Johannes-klosteret klart å opprettholde sin selvstendighet og posisjon innenfor den ortodokse verden.

Klosteret fikk også stor betydning ikke bare for Østkirkenes fromhetsliv, men også for dens teologi. Særlig fra 1700-tallet ble klosteret kjent som et lærdomssete av rang. Biblioteket - med ca. tusen manuskripter og ca. tre tusen bøker - er et av de viktigste i Østkirken. Det eldste manuskriptet skriver seg fra 6. århundre og omfatter deler av Markusevangeliet.

Dessuten har klosteret et rikholdig skattkammer med over 200 ikoner. Hverken biblioteket eller skattkammeret er tilgjengelig for publikum, men en liten samling av de viktigste skattene er utstilt i det tidlige refektoriet.

Bevegelse med innflytelse

Kirkelig Fornyelse er en bevegelse innen Den norske kirke som freidig mener at Kirken er himmelriket på jorden. Om det ikke oppleves slik for alle som sitter i kirkebenkene søndag formiddag, ja, så får man trøstig arbeide i himmelsk retning. Nylig var drøyt 100 av bevegelsens medlemmer samlet til det 17. årlige stevne på Granvollen på Hadeland. Bevegelsens innflytelse rekker videre

14

Fra utsiden virker klosteret enormt. Derfor blir man nokså forbauset når man kommer inn i den lille hvitkalkede og skyggefulle klostergården hvor noen munkesitter på en stenbank og leser. Her er virkelig fredelig. Likeså overrasket blir en vesterlending, som har katedral-lignende klosterkirker fra Vesten i tankene, når han går over terskelen til klosterets minikirke. Vi får la all sammenlikning med Vest-Europa fare og bare nyte synet av freskene, den utskårne og gullforgylte ikonostasen og ikonene - mange av dem innlagt med sølv, perlemor og elfenben.

Fra kirken går veien til et lite kapell viet Den Hellige Jomfru. En av freskene gjør spesielt inntrykk: på en trone sitter Maria med Jesusbarnet, omgitt av erkeenglene Michael og Gabriel - det bærer preg av opphøyet ro og verdighet. De strenge linjer, spesielt symmetrien, forsterker dette inntrykket - likeledes det kontemplerende i Marias ansiktsuttrykk. Her har kunstneren klart å formidle noe av den store ærbødighet og beundring Østkirken alltid har vist «Gudfødernesken».

Resten av klosteret vil mun-

enn medlemstallet skulle tilsi. En stor del av dem er prester og organister som ønsker å formidle sitt syn på kirkelig fornyelse til sine menigheter.

En gudstjeneste skal appellere til alle sanser, og ikke bare til intellektet, mener Kirkelig Fornyelse. «Vår gudstjeneste blir lett for intellektuell,» sier bevegelsens sekretær Tom Hængsle, sogneprest i Furuset menighet. «Når gudstjenesten flere steder i Norge har

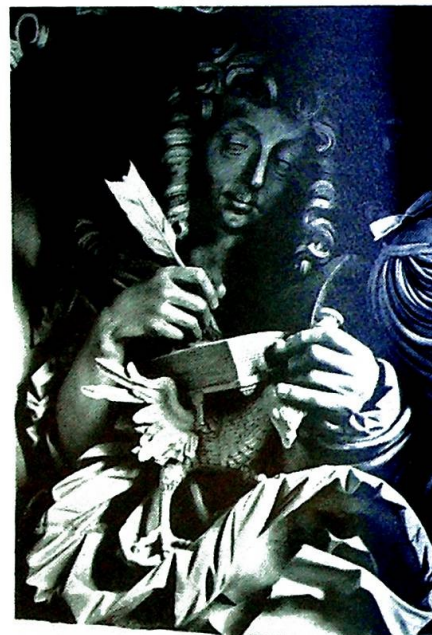
vært kalt 'preika' - har det sine gode grunner.»

Høydepunktet under årets stevne var en vesper i Nicolai-kirken på Granvollen. Farverik prosesjon, praktfull sang, røkelsesduft. At noen kneler når de ber eller gjorde korsets tegn, vakte ingen oppsikt. «En gudstjeneste er for hode, hjerte, nese, ører og øyne,» forklarer Tom Hængsle. AFTENPOSTEN

kene ha for seg selv. Det er bare 25 igjen nå. For tre hundre år siden var de 150. Den ortodokse kirke sliter med rekrutteringsproblemer, derfor må flere klostre i Hellas nedlegges. Munkene på Patmos er blide og vennlige og stiller gjerne opp når en ivrig turist vil ha et fotominne.

Fra toppen av klosteret er det et fantastisk skue over lilleputtøya i Egeerhavet med de mange bukter og nes. Nordavinden, som om sommeren blåser kraftig hernede, har fordreid de få trær som fins på øya - ikke akkurat noe trivelig sted å oppholde seg over et lengre tidsrom. Tankene går uvilkarlig tilbake til oldtiden og den forviste apostel som her fikk del i de mysterier han beretter om i Åpenbaringsboken.

Apokalypsen har alltid vært en viktig bok for teologien og liturgien i Østkirken. Både diktere og kunstnere har vært opptatt av tankene omkring Kristi gjenkomst og Antikrist. Derfor er det ikke så merkelig at øya Patmos innehar en slik enestående posisjon i den ortodokse kirke. Selv om nyere bibelforskning ved studiet av Johannesevangeliet og Apokalypsen har funnet en del ulikheter som kan tyde på at apos-

Nok en fremstilling av evangelisten Johannes - denne er fra høyalteret i domkirken i Breisach (1526).

telen Johannes ikke kan være forfatter til begge skrifter, har det i Østkirken vært liten tvil om at det er apostelen - kalt Johannes teologen - som er opphavsmann til Åpenbaringsboken.

Besøk i ortodokse kirker og klostre gjør et mektig inntrykk på en vesterlandsk kristen. Her merker man den sterke tradisjonen fra oldkirken både i liturgien og i kirkerommet. Et besøk på Patmos er virkelig en «åpenbaring» for en katolsk pilgrim. ●

FRA TILVÆRELSENS GRENSELAND

av
Albert Raulin

Om Michal B. Saboms bok: Nær døden-opplevelser

15

*Dreyer forlag har
forlengst vist
sin interesse for
enhver forskning i
tilværelsens grenseland.
Vi har nettopp fått
et nytt bevis på
denne sunne nysgjerrighet.*

Dr. Saboms bok («Recollections of Death. A Medical Investigation») kom i New York i originalutgave i 1982. To år senere foreligger boken i norsk oversettelse. Det var den samme bedrift Dreyer utførte for syv år siden ved å utgi Raymond A. Moodys nå berømte arbeid «Life after Life» (Livet etter livet), først utgitt på engelsk i 1975. Gid det var mulig å få på norsk alle de vesentlige bøker to år etter at de har sett dagens lys!

Saboms og Moodys bøker er meget nær beslektet. Moody var en foregangsmann, Sabom følger i hans spor. Moodys arbeid er fortsatt det mest insisterende av de to, det frodigste, mest spennende, selv om det er halvparten så stort. Men Sabom bringer allikevel noe nytt. Mens Moody ikke på noen som helst måte hadde til hensikt å publisere en «vitenskapelig avhandling», anvender Sabom en vitenskapelig

metode: hele 14 tabeller bak i boken gjør rede for materialet. Denne mer tekniske fremgangsmåte er selvsagt prisverdig, selv om den ikke kan sies å overbevise mer enn Moody var i stand til ved å kombinere vitenskapelig innsikt, åpenbar oppriktighet og «common sense». Derfor vil jeg anbefale leserne av Sabom, som ikke har vært borte i Moody, å ta også denne siste med.

Hva dreier det seg om? At folk som har vært «inne i døden» har opplevet en del ting som er påfallende konstante (opplevelsene er i høy grad sammenlignbare), og som dessuten ikke helt faller sammen med hva vår opplyste og materialistisk orienterte tidsalder gjerne hadde ventet. Det er unektelig av almenmenneskelig interesse for oss å vite mer om disse erfaringer. De er et verdig forskningsobjekt, og det er langt igjen før de er ferdig utforsket. Derfor skal man være like forsiktig med eventuelle «konklusjoner» som man med rette er ivrig etter å vite mer. Det er i alle fall spennende stoff.

To spørsmål vil melde seg hos de fleste lesere: 1) Var disse mennesker, som har fortalt om sine mer eller mindre «åndelige» opplevelser, døde for

en stund, eller var de bare skinndøde? 2) Tyder deres opplevelser på at «sinnet» kan fungere uavhengig av kroppen?

Det første spørsmål kan lett vise seg å være en diskusjon om ord. For, hvis jeg definerer døden som «uopprettelig tap av livsfunksjonene», da er det klart at de som, for å kunne fortelle om sine opplevelser, igjen er i besittelse av sine livsfunksjoner, ikke var virkelig døde. Mens det ser ut til at de godt kan ha vært døde hvis man velger andre kriterier for å definere døden (bl.a. fravær av klinisk påviselige livstegn).

Det andre spørsmål er nok det viktigste. For bare å uttrykke en personlig mening etter å ha lest de to bøkene: Det ser ikke ut til at sinnet i de nevnte tilfeller helt fungerer uavhengig av kroppen, selv om opplevelsen består i at man er utenfor kroppen og iakttar sin egen kropp som en tilskuer. Dermed er det naturligvis ikke sagt at sinnet ikke kan eksistere - og dermed fungere - uten kropp. Men så langt ser det ikke ut til at noen av intervju-objektene i realitet er kommet. Når de forteller om sine opplevelser, illustrerer de jo at også deres kropp har samlet på opplysninger. ●

Det fins én altoverskyggende teologisk og menneskelig utfordring nå: Våpenteknologien og den økende militarismen. Vi lever i 'endetiden'. Siden den første Bomben ble sprengt i New Mexico-ørkenen den 16. juli 1945, omtrent tre uker før ødeleggelsen av Hiroshima og Nagasaki, har endetiden vært et nært økologisk faktum. Men fremdeles vil ikke de fleste vite om det, men bryr seg mer om sin egen private bekvemmelighet. At de fattigste er mest opptatt av denne dagens og morgendagens hunger, dét er selvsagt. Men at vi, verdens aller metteste, mangler praktisk og nyskapende fredsfantasi i denne endetidens absolutte usikkerhet, dét tilsvare ingen nøktern logikk.

Den norske kirkes U-landsinformasjon har utgitt et temahefte, spesielt beregnet for konfirmantundervisning, om Fred, med undertittelen 'Før livet har tapt'. Det rommer rystende informasjon om militærutgifter og ulandsfattigdom med et rikholdig billedmateriale, fredsdikt og litteraturveiledning. En eneste intensjon gjennomsyrrer dette heftet: Ønsket om at menneskene, spesielt de menneskene

Kirkelig undergrunnstrykkeri avslørt i Sovjet

Et trykkeri drevet av uregistrerte baptister i nærheten i Alma Ata er nylig blitt oppdaget av myndighetene, og to brødre er arrestert. «Reform-baptistene» kaller sin virksomhet «Kristianin», og de produserer store mengder

bibler og annen kristen litteratur. I trykkeriet til brødrene Andrei og Grigori Wolf ble det funnet blant annet 30.000 trykte bibler og over seks tonn papir. De hadde holdt på i over ti år da de ble oppdaget. NØP

FRED

som påkaller Kristus, må våkne for sitt ansvar for verden: Våk og be, så dere ikke faller i fristelse.

Vi er allerede i fristelsen: I maktens, eiendommens og fiendebildenes fristelse. Vi er nesten helt fangne, og etter alle forskeres skjønn nærmer det seg nå Midnatt. En slik tid er endetid, ikke for ett og ett menneske, eller én supermakt eller to, men for menneskenes fellesskap. Vi forbereder en utryddelse langt mer drastisk enn nazistene gjorde det i Mellom-Europa for førti-femti år siden, nemlig utryddelsen av hele menneskeslekten og hele jorden. Og dette pågår uten en eneste domstols inngripen.

Jeg leste nylig om en katolsk ikkevoldsaktivist i Hawaii, USAs mest militariserede stat, som snek seg inn i hovedkommandoens sentral i Pacific Air Force i mars 1972, mens krigen i Indokina ennå pågikk. Der helte han sitt eget blod, som han hadde tappet på forhånd, ut over papirer som utpekte sivile bombemål i Vietnam. Med denne handlingen risikerte han femten års fengselsstraff og en stor bot. Generalene og politikerne

som førte krigen, risikerte ikke annet enn moralsk skam. Eget blod over Top Secret-papirer var juridisk straffbart, men utgytelsen av tusener av menneskers virkelige blod var, og er, ikke straffbar. Trusselen om å utrydde oss alle ved førsteslagvåpen er heller ikke straffbar, men en vesentlig del av den militære doktrine.

Jeg trenger neppe nevne at en slik ikkevoldsaktivistisk hendelse ikke engang er tenkbar i Sovjet. Og på grunn av sterkt opinionspress, blant annet gjennom Father Daniel Berrigan, ble denne aktivisten fritatt for all annen straff enn en bot på tre tusen kroner.

'Før livet har tapt', laget av pastor Erling Pettersen, er et betimelig og sunt bidrag til unge menneskers 'oppvåkning' til vår felles virkelighet. Det gjelder mennesker i de aller mest åpne årene, før tanke og sinn blir altfor fiksert i dødelige sikkerhetsmodeller. Jeg tror disse unge kan ane, på en total måte, at det er opprørende grusomt at én ubåt skal ta skolegang, mat og hygiene fra millioner av deres jevnaldrende i de fattige landene. Og det er opprørende grusomt at 'sikkerhetsforanstaltninger'

Lefèbvre-støttepunkter i Tyskland.

Lefèbvre-tilhengere i Hamburg har nylig kjøpt «et meget pent hus med kapell og hyggelige oppholdsrom». Det står å lese i den nyeste utgaven av det informasjonsorgan de tradisjonalistiske prester med den suspenderte erkebiskop Marcel Lefèbvre i spissen

utgir. Det fremgår også at Lefèbvre-bevegelsen i Tyskland planlegger et nettverk av støttepunkter og «messesentra» i Forbundsrepublikken. I Bonn skal bevegelsen allerede ha skaffet seg en kirke med tilliggende bygninger, i München arbeides det med innredning av egnede lokaler til kirkebruk, og i Stuttgart planlegges et kirkebygg. KNA

Våk med hjertet

17

skal true vår felles menneskeeksistens. Jeg tror også disse unge kan ane, og tro på, en Mester og Menneskesønn som er ubeskyttet som et barn, og forhånet som en forbryter, helt lydlig mot Den ene hellige Gud og helt fri i menneskenes samfunn, denne Kristus som vi har fornektet kraften i og fremstilt som ufarlig og konserverende sentimental.

Les heftet, alle katolske unge og eldre. Her er konfesjonelle skillelinjer helt ubetydelige. Og les verset i Nordahl Griegs dikt Til ungdommen:

'Stilt går granatenes
glidende bånd,
Stans deres drift mot død,
stans dem med ånd!'

Før livet har tapt
Kirkens U-landsinformasjon
Underhaugsveien 15,
0354 Oslo 3

«Cyprian av Kartago ble født omkr. år 200 i en rik hedensk familie - I forti-årene gikk han over til kristendommen, - før han fylte femti var han biskop av Kartago. I år 258 ble han drept under kristenforfølgelser.

Fra «Hovedverker av den kristne litteratur», bind I, gjengir vi, litt forkortet, en meditasjon over Herrens bønn.

Vi ber om at Guds vilje må skje, som i himmelen så og på jorden. Begge bønnens ledd sikter mot en fullendelse. Vårt legeme er av jord, vår ånd er av himmelen, vi er selv både jord og himmel, og vi ber at Guds vilje må skje både i legemet og i ånden. For det er krig mellom kjødet og ånden, de er innbyrdes uenige. Derfor ber vi at Gud må hjelpe oss å vinne enhet mellom de to, så den gjenfødte sjel kan bli frelst, når Guds vilje oppfylles både i ånden og i kjødet.

Kjære brødre, dette kan forstås slik: Som Herren har formant oss å elske våre fiender og be for dem som forfølger oss, ber vi at Guds vilje må skje også i dem. Den vilje var det Kristus oppfylte da han gjeløste mennesket. Han kaller ikke sine disipler «jord», men

«jordens salt», og apostelen sier at det første menneske var av jordens støv, men det annet menneske av himmelen. Vi bør ligne vår Far, som lar sin sol gå opp over onde og gode og lar det regne over rettferdige og urettferdige. Det er derfor rett at vi følger Kristi befaling og ber for alles frelse, at Guds vilje må skje i dem som ikke tror, slik som den er skjedd i himmelen, det vil si i dem som tror.

La hjertet være åpent for Gud alene! La ikke Guds fiende få adgang i bønnens stund. En kristen bør våke med hjertet, endog når hans øyne sover. Som skrevet står i Høysangen, hvor den kristne kirke taler slik: «Jeg sover, men mitt hjerte våker.» Derfor formaner apostelen: «Vær vedholdende i bønn og våk i den.»

ALENE FORAN SKJERMEN

*I vårt nåværende
en kanalsystem
ser barn
hovedsaklig fjernsyn
sammen med voksne.
Med flere kanaler
oppstår behovet
for flere
fjernsynsmottakere
i hjemmet.
Dermed øker faren
for at barn
ser fjernsyn alene . . .*

Barn bør se fjernsyn enten sammen med foreldrene eller andre voksne. For det første har særlig mindre barn behov for at noen forklarer hva som skjer, når fjernsynsbildene raskt flimrer forbi. For det andre er det viktig at noen trøster og snakker med barna om ting de opplever som nifse og truende i fjernsynsverdenen. På den måten dempes eventuelle skadevirkninger av at barn opplever angst. Dette er det bred enighet om blant forskere som arbeider med barn og fjernsyn.

I forhold til dette er den normale seersituasjonen her i landet å betrakte som den rene idyll. At fjernsynsseing er

«Pillens» oppfinner død. Opphavsmannen til den første «pålitelige» fødselsregulerende pille, dr. John Rock, en trofast katolikk, døde før jul i New Hampshire i USA i en alder av 94 år. Han var professor i medisin ved Harvard University i mer enn 30 år. I flere publikasjoner hevdet professor Rock at pillen var å oppfatte som

helt fysiologisk og dermed i samsvar med den menneskelige natur. Derfor var bruk av pillen etter hans mening moralsk forsvarlig.

De katolske biskoper i USA ville ikke godta hans argumentasjon, og pavestolen har heller aldri godtatt bruk av pillen som befruktningshindrende middel.

CATHOLIC HERALD

en aktivitet som samler familien, er etter hvert godt dokumentert. Myten om det en-somme fjernsynsbarnet er derfor langt på vei avkreftet hos oss. Tvertimot er det vanlig at fjernsynsseing er den fritidsaktiviteten som barn og foreldre oftest foretar i fellesskap. Og seersituasjonen er gjerne preget av småsludring og kos.

Situasjonen endrer seg

Denne harmoniske situasjonen kan imidlertid raskt komme til å forandre seg, nå som vi går mot en flerdobling av kanaltilbudet.

Foreløpig har vi sparsomt med resultater å bygge på, men følgende endring er likevel sannsynlig: Større valgfrihet fører til uenighet i familien om hva man skal se. Dermed oppstår det et behov for flere fjernsynsapparater, plassert i forskjellige rom. Og resultatet blir at de enkelte medlemmer av familien ser på hvert sitt program - hver for seg. Barn kommer trolig til å se fjernsyn alene i langt høyere grad enn tilfellet er i dag.

Erfaringer fra USA

Vanligvis liker vi ikke å sammenligne med fjernsynsse-

ingen i USA. Norsk fjernsyn er helt forskjellig fra amerikansk. Når det gjelder betydningen av flere kanaler, kan vi imidlertid høste visse erfaringer derfra. Halvparten av de amerikanske familiene har mer enn ett fjernsynsapparat, og det blir antatt at dette nettopp henger sammen med det store kanaltilbudet. Det er også påvist en klar sammenheng mellom antall fjernsynsapparater i boligen og seersituasjon. Jo flere apparater familien anskaffer, desto større er sjansen for at folk ser fjernsyn alene. Dette gjelder også for barna. Og det er påvist at i de tilfeller der barn og foreldre er uenige om hva de skal se på, ser barna alene hvis familien har flere fjernsynsapparater, og sammen med foreldrene dersom familien bare har ett apparat.

Utviklingen i Norge

I Norge er det bare foretatt én landsomfattende undersøkelse av barns fjernsynsvaner, og dette ble gjort i 1978. Den gang var det bare et mindretall av barnefamiliene som hadde mer enn ett fjernsynsapparat i boligen. Likevel forekom dette hyppigst i de delene av landet der det var mulig å ta inn svensk fjernsyn.

Polygami like vanlig i Vesten som i Afrika

En kenyansk prest mener at polygami (flerkoneri) er mer utbredt i Vesten enn i Afrika hvor dette tradisjonelt har vært en vanlig samlivsform. Presten begrunner dette med at det i Europa og i Amerika ikke er ulovlig og ikke uvanlig at menn kan ha vært gift med både ti og femten kvinner i løpet av sitt

liv - de bare sørger for å skille seg fra sin hustru når en ny kvinne står for tur. - En slik livsførsel kan ikke kalles monogam. I Afrika er det vanlig at en mann gifter seg med en, to eller flere kvinner, men disse kvinnene lever han sammen med til døden skiller dem, fremholder presten. Det hører med til historien at presten selv ikke ville anbefale noen av disse ekteskapsformene. ...

NØP/APS

Og helt i tråd med erfaringene fra USA, fant vi at barn med tilgang til mer enn ett apparat i boligen, så flere programmer alene enn de barn som bare hadde ett fjernsynsapparat hjemme hos seg.

Den generelle tendensen i undersøkelsen var at de barn som så mest på fjernsyn, også så flest programmer alene. Dette skyldtes også at de så på fjernsyn til andre tider enn foreldrene, f.eks. om morgenen.

Utviklingen går nå mot et økende kanaltilbud, og sendinger til andre tider av døgnet enn det vi har vært vant til. I tillegg kommer tekst-TV, teledata, fjernsynsspill, hjemmecomputere og andre nye måter å bruke fjernsynsskjermen på. Vi må derfor vente et økende behov for flere fjernsynsapparater i boligen.

Fra en artikkel av Sissel Lund i «Omkring NRK», tidsskrift for radio og fjernsyn.

Temahefte om Sakharov

Siste nummer av tidsskriftet *Dyade* er i sin helhet viet Andrej Sakharov. Redaktør for nummeret er Viktor Roddvik, og i sin hovedartikkel gir han en grundig gjennomgang av Sakharovs utviklingsvei - fra arbeide som kjernefysiker over gryende opposisjon, mot menneskerettighetsengasjement og forvisning til Gorkij. De viktigste bøker og dokumenter fra Sakharovs hånd behandles.

Videre gjenoptrykkes et interjuu med Sakharov fra 1979. Dessuten publiseres en oversettelse av Sakharovs artikkel «Vitenskapsmenneskets ansvar», et av hans skrifter fra Gorkij.

Seks personer som har stått sentralt i engasjement for Sakharov, gir sine inntrykk av ham, bl.a. Aase Lionæs, Vladimir Maksimov, Victor Sparre og Pål-Erik Plaum.

Kristoffer Gjøtterud vurderer Sakharovs betydning som fysiker, - om Sakharovs siste vitenskapelige arbeide sier han at det er en dristig videreføring av Einsteins teorier. Ivar Magnus Ravnun gir en vurdering av Sakharovs betydning for utviklingen av dissidentbevegelsen i Sovjet. Temanummeret om Sakharov er den fyldigste presentasjon som finnes på norsk om Sakharov.

20

PRESTEKALL - I ØST OG I VEST

Et av kirkens største problemer - på verdensbasis - er mangelen på prester. Men - mens det i de vestlige industri-land er mangel på unge menn som vil bli prester, er det i de kommunistiske land, hvor regimet forfølger kirken og de troende, langt større interesse for prestegjeringen.

Det er en kjent sak at i Polen er tallet på prestekandidater stadig stigende, og at man om en del år ikke vil ha «stillinger» nok i landet til alle nyutdannede prester. Men Polen er - ikke minst i kirkelig sammenheng - et unntak i Øst-Europa. Likevel er det selv i de land der kirken gjennom årtier har vært utsatt for en militant forfølgelse, flere søkere til presteseminarene enn disse kan ta

imot. Den ortodokse kirke i Sovjetunionen må - ifølge en professor ved Det geistlige akademi i Leningrad - årlig avvise en tredjedel av søkerne til presteseminarene.

For romersk-katolske menn som ønsker å bli prest, er situasjonen i Sovjetunionen adskillig verre. Det finnes nemlig bare to små presteseminarer i hele Sovjetunionen - i Riga og i Kaunas. Seminaret i Kaunas får bare ta imot menn fra Litauen, mens man i Riga også kan ha kandidater fra andre sovjetrepublikker. Men begge seminarene er - i motsetning til de ortodokse - underlagt meget restriktive statlige inntakskvoter. Til tross for en svak økning av studie-plasser i de siste årene, er det

langt fra plass til alle søkere. Og langt verre enn de lave inntakskvotene, er KGBs innblanding i selve inntaksprosedyren.

«Hemmelig utdanning» er et alternativ - i Litauen som i Tsjekkoslovakia. Og for Den unerte kirke i Ukraina er hemmelig utdanning av prester den eneste mulige vei, da denne kirke har vært forbudt i Sovjetunionen siden 1946. Likevel regner man med at tallet på troende er ca. fire millioner. Tilveksten på prester er tilstrekkelig stor - og det finnes et blomstrende ordensliv i det skjulte.

Fra «Kirchenzeitung für das Erzbistum Köln».

Norske forfattere protesterer
Styret i Den norske forfatterforening har i et
brev til Sovjetunionens president Konstantin
Tsjernenko protestert mot fengslingen av for-
fatteren Anatolij Martsjenko.

Etter de opplysninger Forfatterforeningen

sitter inne med, har den sovjetiske forfattere-
ren fått 15 års fengsel i eksil. Dette for å ha
skrevet sine memoarer fra tidligere fengsels-
opphold. Det er gjort kjent at Martsjenko er
blitt slått til han mistet bevisstheten i en ar-
beidsleir i Perm. ARBEIDERBLADET

Å VÆRE KRISTEN I UNGARN

21

I et foredrag med titelen «Å være kristen i Ungarn» sier Tamár Nyiri, professor i filosofi, historie og filosofisk antropologi ved Det katolske akademi Pázman-Peter i Budapest, bl.a.: Selv om man her og der forsøker å aktivere tidligere ordensfolk og pensjonerte prester, rykker det tidspunkt stadig nærmere da kirkens ytre organisasjon kommer til å bryte sammen. Legmenns ansvar i den ungarske kirke befinner seg nemlig på begynnerstadiet. Skylden for dette ligger ikke bare hos de statlige

«sikkerhetsforanstaltninger».

Den eldre generasjon av prester, som fikk sin utdanning på en tid da presteembedet var forbundet med autoritet, prestisje, økonomisk velstand og makt, har aldri lært å akseptere legfolk som likeberettigede partnere i kirkens arbeid. På denne bakgrunn er det forståelig - om enn langt fra forsvarlig - at en del ungarske prester til og med har utviklet en slags anti-feminisme, og det på et tidspunkt da kvinnene er blitt uunnværlige i kirkens forkynnende arbeid. Bare

i de menigheter der kvinnene er aktive, finnes det god katekese, ekte diakoni og karitativt arbeid. Hvor lenge kvinnene vil finne seg i den rådende diskriminering, er et spørsmål.

Den moderne kjernefamilie med få barn er en vesentlig årsak til nedgangen i antall kall til sekularprester. De tre tillatte mannlige ordenssamfunn - benediktinere, fransiskanere og priorister - har tilfredsstillende tilvekst av prester.

Fra «Fides»

Religionens rolle i de baltiske land

Vi må vel bare innrømme, - de fleste av oss, - at vårt kjennskap til Baltikum generelt og det utpreget katolske Litauen spesielt er meget mangelfullt. Vi sakser derfor noen linjer fra en artikkel om «Religion og nasjonalisme i Baltikum» gjengitt i Arbeiderbladet i desember. «Hvilken utbredelse har religionen i de baltiske land rent generelt?» spør Ivar Magnus Ravnum. «Og hvilken rolle spiller religionen i den

nasjonale frigjøringskamp, som ligger tett under den ideologiske overflate i samtlige tre baltiske sovjetrepublikker: Litauen, Estland og Latvia (Lettland)?

Mens katolikkene hevdes å være i flertall i Litauen (bortimot 2 av 3 1/2 mill.), er flertallet i Estland lutheranere. Forholdet er jevnere i Latvia, men med et lite katolsk flertall..... I Litauen er den katolske kirke et midtpunkt for den nasjonale frigjøringsbevegelsen, som har den sovjetiske sentralmakten som sin argeste mot-

stander. På samme måte som i Polen, men i motsetning til Estland/Latvia er identifikasjonen katolisisme/folk en realitet og en maktfaktor. Det er viktig å registrere at de to kommunistland, der nasjonalfølelsen i stadig sterkere grad kommer til uttrykk gjennom religionen, det er de to land der den religiøse kamp og kampen for selvstendig nasjonal eksistens også historisk sett har gått hånd i hånd - Polen og Litauen.»

Det sixtinske kapell

Det berømte taket i Det sixtinske kapell i Vatikanet - med Michelangelos verdenskjente fresker - vil bli restaurert og dermed «gjenoppstå» på nytt. Med nye hjelpemidler får man fjernet sot og skitt fra forgangne år.

Ikke minst freskene vil på nytt vise hvilken storartet kolorist Michelangelo var.

Det blir tatt i bruk et plattform-system som er noenlunde det samme som det Michelangelo selv brukte da han malte sine fresker i tiden 1508-1512. Man regner med at restaureringsarbeidene vil ta ca. fire år.

CATHOLIC HERALD

Vikar for rektor på St. Sunniva skole

For skoleåret 1985-86 er høyskolelektor Maria Giæver ansatt som vikar for nåværende rektor ved St. Sunniva skole i Oslo, søster Lioba Herbert. Maria Giæver er i dette tidsrom permittert fra sin stilling ved Norges Kommunal- og sosialhøgskole.

Den offisielle katolske kirke har et klart og entydig syn på abortus provocatus ved å hevde fosterets hellige og ukrenkelige rett til liv. Denne stillingtagen er selvsagt riktig forsåvidt som den er idéell.

Men når en så opplever at verden er noe helt annet, og en dertil nekter å kalle jorden en jammerdal av svake sjeler, da tvinger det seg frem en vilje til forståelse.

I den anledning vil jeg gripe fatt i en ordbruk, som er sentral for temaet, og som i høyeste grad har med forståelse å gjøre; nemlig der en setter abort synonymt med fosterdrap. Er så fosterfordrivelse det samme som drap?

For å svare på dette må vi først driste oss til å sette opp forskjellige former for, eller kategorier av, drap.

Første kategori kan være det overlagte drap, der en impulsivt eller planlagt dreper det en hater og hatet er konkretisert i et spesielt menneske.

I annen kategori kan drapsgjeringen ha en mer generell årsak, der en ikke kjenner det menneske som drepes, men kjenner til det det står for. Slik som; politisk oppfatning, rasetilhørighet, religiøst syn, klassetilhørighet osv. En hater visse kategorier av mennesker og forgriper seg på individer som representerer disse kategoriene.

Som tredje gruppe kan vi sette opp det uaktsomme drap, der en egentlig ikke vil drepe, men uaktsomhet, og /eller mangel på innsikt, resulterer i tap av liv.

Vedrørende siste kategori vil jeg ta noen eksempler:

- Bilførereren som i et uaktsomt øyeblikk kjører ut av veien og «dreper»

en medpassasjer.

- Ingeniøren som av mangel på innsikt konstruerer et byggverk som ikke holder mål, bryter sammen og resulterer i tap av menneskeliv.

- Vitenskapsmannen som skaper slike landevinninger som på sikt bevirker menneskers død.

- Legen som i uaktsomhet, eller i mangel på innsikt, «dreper» istedenfor å lege sin pasient.

- Evtanastiet vil vel også kunne finne en plass innen denne kategori.

Dette er selvsagt en vid kategori, men har det kjennetegn at man ikke handler med drap for øye.

Skal vi så sette fosterfordrivelsen i en av disse kategoriene, så kan det ikke bli noen av de rene drapskategorier, de to første. Disse to har sin årsak i hat, men det går neppe an å hate et foster. En kvinne kan hate situasjonen å bli gravid, men ikke fosteret i seg selv. Det fosteret i høyeste grad representerer, er livet, men hater en livet, kan en like gjerne begå selvmord.

Med bare disse tre kategorier (en kan vel sette opp flere) må provosert abort tilhøre sistnevnte, uaktsomt drap.

Så kan en spørre:

- Er det uaktsomt fra kvinnens og mannens side at en unnfangelse har funnet sted?

- Er det mangel på innsikt fra samfunnsledelsens side at barn og barnerike familier avstedkommer store økonomiske og sosiale vansker som igjen tvinger kvinnen til å ta abort?

- Er det det kapitalistiske system som får mennesker til å prioritere det pekuniære fremfor det menneskelige? Osv.

Her er det viktig å merke seg at i denne kategori kan ikke handlingen alene angripes - qua handling. Vi kan ikke isolere kvinnens bestemmelse om å ta abort, eller legens fysiske inngrep. Den må sees i en videre sammenheng og vil alltid være et dilemma.

I alle fall må det være galt å betegne abort som fosterdrap, for ordet fosterdrap sier ikke noe om hvordan drapet er, men derimot om hvem som drepes.

Ved en gal ordbruk gjør vi bare vondt verre, og det er tvilsomt om dette har «vekkende» virkning.

Vi har sett at abort har måttet bli kvinnesak, men primært er det en menneskesak. Dette krever at menn, selv om de ikke - qua kjønn - direkte føler problemet på kroppen, såvel som kvinner, må engasjere seg i abortspørsmålet, og fordømmelse er bare en form for flukt.

I kirkelig sammenheng vil en ved å bruke fosterdrap istedenfor abort aksentuere synden i en slik handling, noe som i seg selv er betenkelig.

Kristendommen er neppe tjent med at vanlige mennesker utropes til mordere.

Vi minner om nye abonnementspriser

I 1985 koster bladet
Utlandet (ikke Skandinavia)

kr. 140 pr. år.
kr. 160 pr. år.

Liturgisk kalender

Gudstjenester

23

			Dialogmesse	Høymesse
FEBRUAR	Arendal	Tyholmen	<i>lörd.</i> : 18.30	
	<i>St. Franciskus kirke</i>	Tlf. 22 209	<i>sønd.</i> : 8.00	11.00
12. Ferial. 1. Mos. 1, 20-2, 4a. Mk. 7, 1-13	Asker og Bærum	Nyveien 17, Stabekk	<i>lörd.</i> : 17.45	
13. Ferial. 1. Mos. 2, 4b-9. 15-17. Mk. 7, 14-23	<i>Mariakirken</i>	Tlf. 53 77 35	<i>sønd.</i> : 10.45	
14. <i>Kyrillos, munk, og Methodios, biskop</i> Ap.Gj. 13, 46-49 Lk. 10, 1-9	<i>Eikeli katolske kirke</i>	Veståsen 18 Tlf. 24 25 69	9.15	10.30
15. Ferial. 1. Mos. 3, 1-8. Mk. 7, 31-37	Bergen	Christiesgt. 16	<i>lörd.</i> : 19.00	
16. Ferial el. Marias lørdagsmesse. 1. Mos. 3, 9-24. Mk. 8, 1-10	<i>St. Pauls kirke</i>	Tlf. 32 54 10	<i>sønd.</i> : 9.00	11.00
17. <i>6. alm. søndag</i> (Norske Tidebønner Uke 2) 3. Mos. 13, 1-2. 44-46 1. Kor. 10, 31-11, 1 Mk. 1, 40-45 (De syv stiftere av servitter- ordenen feires ikke)	<i>Vår Frue Kirke</i>	Helleveien	9.30	
18. Ferial. 1. Mos. 4, 1-15. 25 Mkk. 8, 11-13	Bodø	Hernesvn. 22	<i>lörd.</i> : 19.00	
19. Ferial. 1. Mos. 6, 5-8; 7, 1-5. 10. Mk. 8, 14-21.	<i>St. Eysteins kirke</i>	Tlf. 21 783	<i>sønd.</i> : 11.00	
	Drammen	Cappelensgt. 1	<i>lörd.</i> : 13.00	
	<i>St. Laurentius kirke</i>	Tlf. 83 20 19	<i>sønd.</i> : 9.00	11.00
	Fredrikstad	Kongensgt. 9	9.00	11.00
	<i>St. Birgitta kirke</i>	Tlf. 11 438		
	Messe lørdag kl. 19.00 unntatt når intensivundervisning: kl. 12.30.			
	Halden	Kristian V's pl. 1	9.00	10.45
	<i>St. Peters kirke</i>	Tlf. 81 168		
	Hamar	Torvggt. 113	<i>lörd.</i> : 18.00	
	<i>St. Torfinns kirke</i>	Tlf. 23 751	<i>sønd.</i> : 11.00	
	Hammerfest	Salsgt. 52	19.00	11.00
	<i>St. Mikael kirke</i>	Tlf. 11 447		
	Harstad	Skolegt. 4	<i>lörd.</i> : 17.00	
	<i>St. Sunniva kirke</i>	Tlf. 61 501	<i>sønd.</i> : 10.30	
	Haugesund	Haraldsgt. 21		11.00
	<i>St. Josefs kirke</i>	Tlf. 23 195		
	Hønefoss	Vesterngt. 5		11.00
	<i>St. Theresias kirke</i>	Tlf. 22 381		
	Kristiansand S.	Kirkegt. 3	<i>lörd.</i> : 13.00	
	<i>St. Ansgar kirke</i>	Tlf. 24 225	<i>sønd.</i> : 10.00	11.00
	Kristiansund N.	Flintegt. 5		11.00
	<i>St. Eysteins kirke</i>	Tlf. 72 779		
	Levanger	Jernbanegt. 29		11.00
	<i>St. Torfinns kirke og</i> <i>St. Eysteins sykehjem</i>			
	Lillehammer	Weidemansgt. 3A	<i>lörd.</i> : 18.00	
	<i>Mariakirken</i>	Tlf. 52 550	<i>sønd.</i> : 10.00	
FASTETIDEN				
20. <i>Askeonsdag</i> Joel 2, 12-18 2. Kor. 5, 20-6, 2 Mt. 6, 1-6. 16-18				
21. Ferial. 5. Mos. 30, 15-20 Lk. 9, 22-25. (Memoria til Peter Damian, biskop og kirkelærer, mulig)				
22. <i>Apostelen Peters Stol</i> 1. Pet. 5, 1-4 Mt. 16, 13-19				
23. Ferial. Jes. 58, 9b-14 Lk. 5, 27-32, (Memoria til Polykarp, biskop og martyrt mulig)				

**RENÉ OG
HÉLÉNE BIRKELAND**

Tannleger
Bygdø Allé 58 B - Oslo 2
Tlf. 44 86 13

BEGRAVELSESBYRÅET

TS Jacobsen a/s
Ullevålevn. 1

TELEFON * 20 79 05
Alltid telefonvakt

Liturgisk kalender

Gudstjenester

24. 1. søndag i Fasten
(Norske Tidebønner Uke 1)
1. Mos. 9, 8-15. 1. Pet. 3, 18-22
Mk. 1, 12-15
25. Ferial. 3. Mos. 19, 1-2. 11-18.
Mt. 25, 31-46
26. Ferial. Jes. 55, 10-11
Mt. 6, 7-15
27. Ferial. Jon. 3, 1-10.
Lk. 11, 29-32
28. Ferial. Ester 14, 1. 3-5. 12-14
Mt. 7, 7-12

MARS

1. Ferial. Esek. 18, 21-28.
Mt. 5, 20-26.
2. Ferial. 5. Mos. 26, 16-19.
Mt. 5, 43-48.
3. søndag i Fasten
(Norske Tidebønner Uke 2)
1. Mos. 22, 1-2. 9a. 10-13. 15-18.
Rom. 8, 31b-34. Mk. 9, 1-9.
4. Ferial. Dan. 9, 4b-10.
Lk. 6, 36-38. (Memoria til
Kasimir mulig)

		Dialogmesse	Høymesse
Lillestrøm	Romeriksgt. 1	9.00	10.30
<i>St. Magnus kirke</i>	Tlf. 71 28 85		
Molde	Parkvn. 25		11.00
<i>St. Sunniva kirke</i>	Tlf. 51 467		
Moss	Ryggevn. 24		17.00
<i>St. Mikael's kapell</i>	Tlf. 51 038		
Narvik	Håreksgt. 82		18.30
<i>Kristi Kongekirke</i>			
Oslo	Akersvn. 1	<i>lörd.</i> : 19.00	
<i>St. Olav domkirke</i>	Tlf. 20 72 26	<i>sønd.</i> : 9.30	11.00
		19.00	
<i>St. Hallvard kirke</i>	Enerhauggt. 4	8.35	11.00
	Tlf. 67 23 83		
<i>St. Dominikus kirke</i>	Neuberggt. 15	9.00	11.00
	Tlf. 43 07 71	18.30	
<i>Jesu Hjerte kapell</i>	Ullernchausséen 52	9.00	
	Tlf. 55 81 21		
<i>Grefsen kapell</i>	Glads vei 23	9.00	11.00
	Tlf. 21 23 55		
<i>Lunden kloster</i>	Øvre Lunden 5	<i>lörd.</i> : 18.00	
	Tlf. 64 18 20	<i>sønd.</i> : 10.00	
Porsgrunn	Sverresgt. 26	<i>lörd.</i> : 18.00	
<i>Vår Frue kirke</i>	Tlf. 50 793	<i>sønd.</i> : 11.00	
Stavanger	Dronningensgt. 8	8.30	11.00
<i>St. Svithun kirke</i>	Tlf. 52 55 34	9.30	
		18.00	
Stord			
<i>Hl. Ånds Kapell, Skyttarhaugsvn. 12</i>			
<i>Høymesse hver 2. søndag kl. 11.</i>			
<i>Nærmere opplysninger: tlf. (054) 11 230</i>			
Tromsø	Storgt. 94	<i>lörd.</i> : 19.00	
<i>Vår Frue kirke</i>	Tlf. 84 277	<i>sønd.</i> : 11.00	
Trondheim	Prinsensgt. 2a2	9.00	11.00
<i>St. Olavs kirke</i>	Tlf. 21 214		
Tønsberg	Sandefjordsgt. 1		11.00
<i>St. Olav kirke</i>	Tlf. 11 949		
Voss	Finnesvegen 57	Etter avtale	
<i>St. Olavs kapell</i>	Tlf. 51 25 10		
Ålesund	Nørvesund	<i>lörd.</i> : 17.00	
<i>Vår Frue kirke</i>	Tlf. 37 558	<i>sønd.</i> : 8.30	11.00

TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt

SATS + PASTE A/S

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 - 30 84 53

Neste nummer utgis 4. mars. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarlig redaktør: Unni Klepper Joynt

Redaksjon og ekspedisjon:

Akersveien 14, 0177 Oslo 1, Tlf. 20 72 48

Medarbeidere:

Liv Greni
Kjell Arild Pollestad o.p.
Albert Raulin o.p.
Knut W. Ruyter o.f.m.
Gunnel Vallquist

Abonnement kr. 140,- pr. år.
Utenfor Skandinavia kr. 160,-.

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 2 04 64 80

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, Oslo 1
Telefon: (02) 20 72 48

Fikk du ikke disse bøkene til jul?
Vi har dem hos oss:

K. A. Pollestad: Lofottorsk på
nonnebord, 123 s. ib. kr. 115,-

V. Henriksen: Bodvars saga.
Spydet, 260 s. ib. kr. 149,-

L. R. Langslet: Om alle Land laa
øde. Petter Dass vår store
Salmedikter. Ill. K. E. Harr, 172 s.
ib. kr. 225,-

Å. Rønning: Et satans spill, 103
s. ib. kr. 85,-

Marc Chagall: Mitt liv, 160 s. ib.
kr. 156,-

Sven Delblanc: Jerusalems
Natt, 125 s. ib. kr. 98,-

Francois Mauriac: Jesu liv, 226
s. hf. kr. 79,-

Marcel Proust: På sporet av den
tapte tid, bd. I, 241 s. ib. kr. 125,-

Robert L. Short: Evangeliet etter
KNØTTENE, 111 s. ib. kr. 98,-

Barn skriver til Gud. Tekst E.
Marshall/S. Hemple, 135 s. ib.
kr. 89,-

mandag og fredag 9-16
tirsd. onsd. torsdag 9-17
lørdager 9.30-13.30

FORBRIKINGSBAKTIKESKAPET LIVSFORSIKRINGSBESKAPET
VESTA HYGEA

MED TANKE PÅ FREMTIDEN

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING: (02) 19 12 00 - SERVICE (02) 19 12 20

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen
Tlf. (03) 83 42 80

MALERMESTER

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG OG OTTO FOERSTER

Tlf. 21 69 06

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØN

Brannvaktvn. 5, Oslo 4
Tlf. 15 34 82

GUSTAV THIELEMANN

Pølse- og hermetikkfabrikk

Tlf. 83 41 84 - DRAMMEN

Blikk på tiden

Enhet og salighet

En noe uærbødig historie forteller om en norsk lutheraner som kom til himmelen. Han ble som seg hør og bør mottatt av Sankt Peter, vokteren av himmelrikets nøkler. Sankt Peter gav seg god tid med den nyankomne, og tok ham med på en liten vandring - vi kunne nesten si *sight-seeing* - i de evige boliger. Lutheranereren var mildest talt forbauset over all denne velvilje; i sitt jordiske liv hadde han hverken hatt noen høye tanker om Sankt Peter eller bekymret seg særlig om noen andre av de hellige. Han hadde holdt seg til Paulus og doktoren fra Wittenberg, og det hadde som ventet vært tilstrekkelig til salighet.

Nå følte han seg nærmest litt utilpass ved denne petrinske gjestmildhet. Kunne der stikke noe papistisk taskenspill under? Det var jo en kjent sak at Sankt Peter ikke hadde vært helt til å stole på da han vandret omkring sammen med Herren der nede i Jødeland, og hva hans romerske efterfølgere angikk, var det best å tie i disse høysalige regioner. En av dem hadde endog bannlyst den store lærefader fra Wittenberg, Wartburg og Worms!

Den frelste lutheraner var så nedsunket i sine grublerier at han ikkela merke til at himmelrikets herlighet aldeles overgikk det han hadde lest om i Johannes Åpenbaring. Han ble ført inn gjennom perleporten med en bekymret rynke i pannen, og Sankt Peter måtte dunke ham i siden med himmelnøkkelen og invitere ham til å kontemplere herligheten i all dens glans.

For et skue! På et hav av slørlette skyer stod de frelstes store skare med løftede hender. Broer belagt med gull og smykket med smaragd og ametyst forbandt de små og store skyer, og lutheranereren la merke til at der var forskjell på de frelste fra sky til sky. Han skulle akkurat til å ytre sin forundring over denne himmelske pluralisme, da Sankt Peter tok ham mildt under armen og viste ham vei innover i saligheten. Ikke langt fra selve perleporten kom de til en sky prydet med ildtunger, hvor det uavlatelig ble ropt Halleluja og andre lignende uttrykk for åndelig begeistring. «Her er pinsevevnene», forklarte Sankt Peter, med et anstrøk av himmelsk irritasjon i røsten. «De er Åndens kjæledegger, og derfor får ikke engang jeg lov til å kalle dem til ro og orden. Det er jo til syvende og sist ikke jeg som bestemmer,» mumlet Sankt Peter resignert, mens han himlet med øynene og raslet med nøklene.

Litt lengre inne i de evige boliger klang mandoliner og basuner i en noe ujevn takt, fra en skare av musikanter i hvite uniformer: det var de salige fra Frelsens Hær, alle tildelt oberstgrad ved forfremmelsen til herlighet. Sankt Peter nikket hjertelig idet han gikk forbi, men takket nei til et nummer av «Fredsropet». «Gute Menschen aber schlechte Musikanten», sa han, og klødde seg bak øret med himmelnøkkelen.

Da var der annen musikk å høre fra de ortodokses veldige sky, hvor de saliges gyldne skrud såvidt lot seg skimte gjennom røkelsens liflige tåke. Lutheranereren skulle til å si at det lød himmelsk, men kom så på at det kanskje var et upassende kompliment i disse regioner. Sankt Peter stakk himmelnøkkelen i lommen idet de listet seg forbi. «De klager over at jeg bråker for mye med nøklene», hvisket han. «Nå over de, for englene har fri hver søndag, og da er det de ortodokse som synger i deres sted.»

Slik gikk de fra sky til sky. «Det er litt av hvert her,» sa lutheranereren, da forbauselsen omsider måtte uttrykkes. «Akk ja,» sukket Sankt Peter, «jeg sa det flere ganger til Pau-

lus i gamle dager, at han burde tenke litt nøyere over hva han stelte istand med alle disse brevene sine.» De var kommet frem til lutheranernes sky, hvor de salige satt og bladde i bøker av gull. «Den lutherske salighet består i å finne ut at alt stemmer med læren. Her stemmer alt,» sa Sankt Peter, og blunket lurt.

Før de skiltes, ville lutheranereren gjerne vite hvorfor der ikke var noen katolikker i saligheten. Det stemte for øvrig helt med hva han selv hadde ment da han var r jorden. Da tok Sankt Peter ham med til en høy mur. Bak den var det et forferdelig spektakkel. «Her er katolikkene,» sa Sankt Peter, og han rødmet litt da han fortsatte: «De jubler høyere enn alle andre fordi de tror de er de eneste som er kommet hit.»

Det uærbødige ved denne historien er ikke at den lar alle komme til himmelen, men at den lar de forskjellige være *adskilt* i saligheten. Sannheten er ifølge Skriften at der skal alle være - ikke ens - men *ett*. Derfor burde vi bli litt flinkere til å øve oss i enhet - allerede her på jorden.

Pater Hilarion